

ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ISSN: 1308-9196 / e-ISSN:1308-7363

Yıl : 16 Sayı : 44 Ağustos 2023

Yayın Geliş Tarihi: 04.05.2023 Yayına Kabul Tarihi: 30.07.2023

DOI Numarası: <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1292423>

Makale Türü: Araştırma Makalesi/ Research Article

Atıf/Citation: Kayahan, Z. (2023). Baskiresimde Hayat Ağacı İmgesinin Yeniden Yorumlanması. *Adiyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (44), 123-146.

BASKİRESİMDE HAYAT AĞACI İMGESİNİN YENİDEN YORUMLANMASI

Zeliha KAYAHAN*

Öz

İnsanlık tarihine bakıldığında temel bir inanç ve kültür unsuru olan ağaç imgesine oldukça önem verildiğini görülmektedir. İnsanlığın oluşturduğu kültürel altyapının bir dışavurumu olarak destan, efsane ve mitoloji gibi alanlarda hayat ağacı ile ilgili kadim bilgilere ulaşmak mümkündür. Bu çalışma kapsamında, hayat ağacı kavramının anlamı ve dönemsel yorumlamaları için literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Sonrasında geçmişten günümüze hayat ağacı imgesinin farklı alanlardaki üretimleri incelenerek imgeye dair görsel ve düşünsel bir zemin oluşturulmuştur. Araştırmanın son bölümü, hayat ağacı temasından yola çıkarak günümüze bir aktarım yapılması bağlamında, sanatçı Zeliha Kayahan'ın özgün baskiresim çalışmalarına ayrılmıştır. Çalışmalarında baskiresim, kolaj, elle müdahale gibi farklı uygulama pratiklerini birlikte kullanan sanatçı, kendi duygusal ve düşünsel dünyasını hayat ağacı imgesi üzerinden yorumlamıştır. Araştırma, hayat ağacı konusunda yapılacak çalışmalara ilham verici bir kaynak oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Baskiresim, Ağaç, Hayat Ağacı.

* Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Temel Sanat Bilimleri Bölümü, z.kayahan@hbv.edu.tr, Ankara/Türkiye

REINTERPRETATION OF THE TREE OF LIFE IMAGE IN PRINTMAKING

Abstract

When we look at the history of humanity, it is seen that the tree image, which is a basic belief and culture element, is given great importance. As an expression of the cultural infrastructure created by humanity, it is possible to reach ancient information about the tree of life in fields such as epic, legend and mythology. Within the scope of this study, the literature review method was used for the meaning and periodic interpretations of the concept of the tree of life. Afterwards, the production of the tree of life image in different fields from the past to the present has been examined and a visual and intellectual ground has been created for the image. The last part of the research is devoted to the original printmaking works of the artist Zeliha Kayahan, in the context of making a transfer to the present day, starting from the theme of the tree of life. The artist, who uses different application practices such as printmaking, collage, and manual intervention in his works, has interpreted his emotional and intellectual world through the image of the tree of life. The research constitutes an inspiring source for studies on the tree of life.

Keywords: Art, Printmaking, Tree, Tree of Life.

1. GİRİŞ

Ağaçlar, doğanın en önemli parçaları arasında yer almaktadır. İnsan yaşamına dair bildiğimiz en eski zamanlardan günümüze ağaç, kutsal bir noktada konumlandırılmış ve geçen yüz yıllar boyunca eklenen yeni anlamlar/anlatımlar ile daha derin ve köklü bir konuma erişmiştir. Ağaçların tema olarak hem toplumsal ve kültürel inanışların bir parçası hem de şifa sunan durumu tarihsel süreç içinde dikkat çekicidir. Bu durum, ağacı odağına alan toplumların kültürel ve sosyolojik olarak bu imgeye anlamlar yüklemesine sebep olmuştur.

Dünyamız, geleneksel sanatlar ve bunlara aracılık eden motiflerle bezeli kültür çeşitliliği ile doludur. Bu kültürler, varlıklarını sürdürebilmek için ses, renk ve biçime dönüşen çeşitli motiflerin yaratımı ile kendi öz kültürel kimliklerinin tanıtımını yapmayı hedefler. En ilkel toplumlardan en gelişmiş toplumlara kadar

Dünya tarihi içinde sanat tarihi zengin bir motif yelpazesi ile doludur. İnsanlığın yaratıcı ve sanatsal yönünü ortaya çıkaran her bir motif, bir iletişim aracı olarak kabul edilmiş ve ona zengin anlamlar yüklenmiştir. Motifler, her kültürün veya toplumun yapı taşı yani DNA'sıdır. Semboller/motifler kültürlerin birer ifadesidir. El sanatlarındaki motifler ve bu motiflerin barındırdığı renkler adeta birer damga gibi hem içinde bulunduğu kültürü hem de sanatkârı tanıtmaktadır. Dünya coğrafyasında kültürü oluşturan unsurlara bağlı olarak gelişen inanç, yaşam biçimi, gelenek ve sanat ile birleşerek güçlü bir sentez oluşturmuş ve yaygın inanışlardan biri olan ağaç kültürünün ortaya çıkmasını da sağlamıştır (Pala Yavuziğit, 2021: 11). Genel bir değerlendirme ile neredeyse her kültürde karşımıza çıkan ağaç olgusu yaşama dair merkez imgelerden biri konumunda olmuştur. Bu durum insanlık tarihi kadar eski olan kutsal ağaç kavramını sosyal yaşantının içerisine dâhil olması ve özellikle sanat alanının sıklıkla kullandığı bir imgeye dönüşmesi ile sonuçlanır.

Hayat Ağacı teması, mitolojide birçok sembolik isimle karşımıza çıkmaktadır. Kutsal Ağaç, Evren Ağacı ve Dünya Ağacı şeklinde tanımlanabilen hayat ağacı yeryüzündeki hemen hemen tüm toplumların kabul ettiği ortak kültürel imgeler arasında yer almaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, kültür aktarımına dair tüm imgeler toplumların geçmiş, bugün ve gelecek yapıları için oldukça önemli sembollerdendir. Bir toplumun geleceği o toplumun yaşam kültürünün gelecek nesillere ulaşması ve bütünlük içerisinde toplumsal hafıza ve aidiyet duygusunun oluşması ile mümkün olabilmektedir. Baskiresim bağlamında sanatçılar, çeşitli baskiresim tekniklerini kullanarak Hayat Ağacı imgesini eserlerine dahil etmişlerdir. Baskiresim tekniklerinin her birinde, Hayat Ağacı görüntüsü birden çok kez yeniden üretilebilir ve bu da onu daha geniş bir izleyici kitlesine erişilebilir hale getirir. Sanatçılar, sanatsal duyarlılıkları ve teknik becerileri ile ağacın hassas çizgilerini ve dokularını yakalamakta, çok çeşitli ton ve dokulara sahip baskılar elde etmektedirler. Sanatçıların becerisi ve yaratıcılığı, görüntünün

yorumlanmasında ve uygulanmasında önemli bir rol oynar ve nihai baskılara benzersiz dokunuşlar ve tarzlar ekler. Bu anlamda hayat ağacı imgesinin Baskiresim ile yorumlanması kültürel imgelerin gelecek nesillere taşınmasında oldukça anlamlı bir konumda yer almaktadır.

2. YÖNTEM

Araştırma, betimsel yöntem ve tarama modeli ile yapılmıştır. Hayat ağacı temasını odağına alan bu çalışmanın kavramsal çerçevesi literatür tarama yöntemi ile oluşturulmuştur. İncelenen ve analiz edilen eserler sonrasında Zeliha Kayahan tarafından yapılan sanatsal uygulamalar ile araştırma sonuçlandırılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Hayat Ağacı Temasının Tarihsel Ve İnanç Mekanizmaları Üzerinden Değerlendirilmesi

Tarih boyunca insanoğlu doğayı tanımlamaya, anlamaya ve yorumlamaya çalışmıştır. Yaşam içerisindeki nesnelere dair atfedilen anlamlar geçen zamanlar içerisinde kültürlerin şekillenmesinde ve kültürel hafızanın oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Toplumsal bellek/hafıza bakımından hayat ağacı kültürolojik bakımdan önemli anlamlara sahip bir sembol konumunda yer almaktadır. Atalarımız için hayatın simgesi konumunda olan hayat ağacı, dünyanın karşıtlıklar üzerine kurulu olan dengesine bir gönderi niteliği taşımaktadır (Dumlu, 2020:4). Dolayısıyla insanoğlunun tarih sahnesinde bulunduğu günden bu yana gerek faydası gerekse işlevsellik açısından ağaca, kutsallık atfedilerek her dönemde saygı duyulmuştur.

Şekil 1. Silindir Mühür, Kuş ve Geyiklerle Birlikte Stilize Yaşam Ağacı, Mezopotamya.

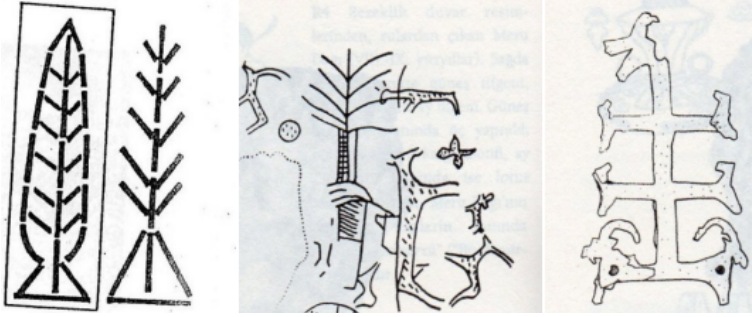
Kaynak: Yavuziğit, 2021

Şekil 2. Hayat Ağacı, Mermer İşleme, Mevlana Türbesi.

Kaynak: <https://www.rumi-jewelry.com/hayat-agaci-mevlana>

Genel bir değerlendirme ile hayat ağacına ilişkin ilk izlere M.Ö.4000-2000 yılları arasında varlığını sürdürmüş olan Sümerler zamanında rastlanmaktadır. Sümerlere göre yaşam hayat ağacıyla başlamaktadır. Yerleşim yeri Mezopotamya olan bu uygarlık tarihteki önemli kültürlerden birisidir. Bilinen yazılı ilk destan olarak yorumlanan Gılgamış Destanı, Sümerlerin yaşam tarzları ve o dönemin kültürü ile ilgili bizlere kaynaklık etmektedir. Destanda yazan anlatıya göre, Sümerli Gılgamış bir bahçede mucizevi bir ağaçla karşılaşmıştır ve o ağacın yanında Sabitu, yani “Asmalı Kadın” olarak tasvir edilen tanrıça Siduri (Peri) bulunmaktadır. Böylece asmanın “Hayat Bitkisi” olarak nitelendirildiği ve hatta Sümerlilere göre de “Hayat” işareti olarak algılandığı düşünülmektedir (Kılıç ve Eser, 2017: 135). O dönemde hayat ağacı cennet ve bereket kavramlarını da karşılamaktadır.

Türk boylarının İslâm dininden önceki bilinen inanışları Şamanizm'dir ve bu inanç sistemi şamanlar aracılığı ile yürütülmektedir. Şamanların ritüellerde kullandığı davullarının üzerinde bazı süslemeler bulunmaktadır. Bu resimlerde yer alan motiflerden birisi de hayat ağacıdır. İnanışa göre hayat ağacı şamanın yeryüzü ile gökyüzü arasındaki seyahatinde aracılık yaptığı bilinmektedir (Çetin, 2012:23).

Şekil 3-4-5. Şaman Davulları Üzerindeki Hayat Ağacı Resimleri

Kaynak: Çetin, 2012

Türk kozmolojisinde ağaçlar; av sembolizminde, doğaya tapınmada, kam törenlerinde*; dünyanın direği, hayat ağacı, kozmik ağaç, dünya ağacı, evren ağacı veya orman ruhunu taşıyan ağaç olarak adlandırılmıştır. Ağaçtan türeyen ilk insan, ağaç kovuğundan doğan hakan gibi türeyiş efsaneleri yer alır. Dağlar ve ağaçlar göğün zirvesinden yer su dibine varan bir eksen gibi düşünülmüş ve gök ile yer suyu birleştiren bir ibadet yeri olarak görülmüştür. Tüm bunların dışında eski Türk işaretlerinde de ağaç kavramını görmek mümkün. Türk damgaları için “Y” şeklindeki yazış hayat ağacı olarak belirtilmiştir. IV. Pazırık Kurganı’ndan çıkan çocuk önlüğünde deri aplike ile işlenmiş “hayat ağacı” motifi yer almaktadır. Günümüzde de pek çok ülke ve kurumda benzer ağaç biçimleri logo olarak kullanılmaktadır. Özellikle kartalla betimlenmiş hayat ağacı Anadolu sanatında oldukça yaygındır (Görgünay, 2002; Çelik, 2007:47; Esin, 2004: 26-27). Türk Dünyası’nda ağaç sembolü tümüyle Avrasya kontekstindeki niteliğini korumaktadır. Bu ağacın dallarında ölmüşlerin ruhlarının beklediğine ağacın her şeyin anası olduğu inanan Yakutlar, Türkler ve diğer uluslar gibi bu ağacın soy

* M.Ö. Türklerin ve etrafındaki toplulukların başta Orta ve Kuzey Asya’da yaşamlarını devam ettirdikleri coğrafyada Şaman ya da Kam olarak bilinen din adamları vasıtasıyla gerçekleştirdikleri bir inanç ve uygulamaların bütünüdür (Çoruhlu,2002: 15).

menşei olduğunu kabul ederler. Türklerce altın yapraklı bir kayın ağacı olarak düşünülen ağaç aynı zamanda ulusun da koruyucusudur. Yakutlar'ın doğum ve hayat tanrıçası kudretli Ana Tanrıça, Kün Kübey Kotun (Hatun) veya Altaylar'daki şekliyle Umay Ana bu ağacın sahibi olup, onun altında oturmakta olduğuna inanılmaktadır (Beksaç 2004'den Aktr. Çağdaş, 2011: 83-84).

Anadolu'da "hayat ağacı" motifinin en gösterişli biçimlerini İslamiyet sonrası eserlerde görmek mümkündür. Özellikle Anadolu Selçuklu dönemine ait mimari eserlerde sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Tek başına ağaç motifinin yanı sıra kuş, nar, aslan ya da kartal gibi farklı imgeler ile birlikte oluşturulmuş kompozisyonlara da rastlanılmaktadır. Mimari yapılardaki hayat ağacı motiflerinin en güzel örnekleri Sivas Gök Medresesi, Erzurum Çifte Minareli Medrese, Yakutiye Medresesi ve Kayseri İnce Minareli Medrese de görülebilir (Öney 1988'den Aktr. Papagan, 2018:61-62).

Öncesinde mimari eserlerde daha çok tuğla süslemelerini kullanmış olan Türkler, Anadolu'ya yerleşmelerinin ardından yapı malzemesi olarak ağırlıklı olarak taş oymacılığını kullanmış ve geliştirmişlerdir. Taş süslemelerde çift başlı kartal, kartal, aslan, geyik, melek, yıldız gibi figürler kullanılmıştır (Çerçive, 2017:25). Şekil 7'de yer alan Erzurum Çifte Minareli Medrese hayat ağacına dair önemli örneklerden birini oluşturmaktadır. Anadolu'nun açık avlulu en büyük medresesi kabul edilen 1270-1300 yılları arasında inşa edilmiş olan bu medresenin süslemelerine bakıldığında, Türklerin İslamiyet'i kabul etseler dahi eski inançlarından kopamadıkları gözlenmektedir. Öyle ki; sarayların, camilerin, türbelerin, medreselerin vs. kapılarına resmedilen, taşlara kazınan hayat ağacı motifleri Gök Tanrı inanç sisteminin İslam dini ile olan uyumunu gözler önüne sermektedir (Uludağ, 2017: 54-55).

Şekil 6. Sivas Gökmedrese, Hayat Ağacı

Şekil 7. Erzurum Çifte Minareli Medrese, Hayat Ağacı

Şekil 8. Yakutiye Medresesi, Hayat Ağacı

Kaynak: Uludağ, 2017

Uludağ'a (2017) göre; hayat ağacı, sürekli gelişim ve değişim yaşayan evrenin bir yansıması olarak cennete yükselen hayatın dikey sembolizmini oluşturmaktadır. Ayrıca Anadolu motiflerinde hayat ağacı "can ağacı" olarak da nitelendirilir ve ölümsüzlüğün sembolüdür. Birçok yörenin dokumalarında hayat ağacının üzerinde görülen kuşlar, zamanı gelince uçacak olan can kuşlarıdır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, can kavramı da, ruh ile eş anlam taşımaktadır (Erberk, 2002:166).

Hayat ağacı imgesine rastladığımız bir diğer sanatsal uygulama ise çinilerdir. Saraylardan el sanatlarına kadar birçok sanat eserinde çini ürünlere rastlamak mümkündür. Bu sanat türünde karşımıza çıkan çini ürünler hem yüzey seramikleri hem de kullanım eşyalarında bir dekor unsuru olarak yer almaktadır. Ayrıca cami, medrese, kervansaray gibi mimarinin vazgeçilmez yapıları içinde de bu ürünlere rastlanmak mümkündür (Uludağ, 2017:56). Bu genel yaklaşımla değerlendirildiğinde, Anadolu Selçuklu Dönemi'nden günümüze kalan Kubadabad Sarayı seramik ve çini açısından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Burada yer alan çiniler arasında hayat ağacı konusunu içeren birçok örnek bulunmaktadır. Farklı tekniklerin kullanıldığı bilinen seramik eserlerde farklı kompozisyonlar içeren hayat ağacı imgeleri yer almaktadır (Özkul, 2019:26-27).

Şekil 9 ve 10'da yer alan Kubadabad Sarayı çinilerinde hayat ağacının iki farklı örneği iki kuş ve tavus kuşları ile birlikte kullanılmıştır (Öney, 1988' den Aktr. Papagan, 2018:61-62). Beyaz zemin üzerine çok renkli bir anlatımı gördüğümüz eserler ağaçların dönemin biçim ve üslup anlayışı çerçevesinde stilize edildiği görülmektedir.

Şekil 9-10. Kubad Âbad Sarayı Çinileri, 13. Yüzyıl.

Kaynak: Özkul, 2019

Seramik sanatında, özellikle çini duvar panoları ve tabaklarda oldukça sık kullanılmış bahar açmış meyve ağacı motifi, birçok caminin iç süslemelerinde karşımıza çıkmaktadır (Savaş, 2013: 78). Şekil 9 ve 10'da Kubad Abat sarayı çinileri görülmektedir. Selçuklu sanatı örnekleri olan bu çinilerde Göktanrı inancının önemli figürlerinden biri olan çift başlı kartal figürü ile stilize ağaç dalları ve hayat ağacı olarak yer alan palmye ağacı ile kuşlar bir arada yer almaktadır (Uludağ, 2017: 56). Kuran-ı Kerim'de ve Mevlana'nın Mesnevi eserinde de hayat ağacına dair izler görmek mümkündür. Kuran-ı Kerim'de yedi kat gökte Allah'ın tahtının sağında Sidre Ağacı'nın olduğu yazılıdır. Meleklerin daha ötesine geçemediği bu kısım cennetin sınırı olarak görülmektedir. Hz. Mevlana'nın Mesnevi eserinde yer alan 'Can Ağacı' zamanın ruhani sultanı, veli gibi makamları da simgelemektedir (Kuban, 1999; Çoruhlu, 2002; Papagan, 2018).

Hayat ağacı Hıristiyan kültüründe bolluk, bereket ve şans getirmesi için üzerine çeşitli hediyeler sunulan Noel ağacı olarak karşımıza çıkar. Günümüzde hala

varlığını sürdüren dallarına çaput vb. bez parçaları bağlanarak çeşitli ritüellerin uygulandığı dilek ağacı ise çok eski bir gelenektir. Ağaca yüklenen bu anlamlar kuşkusuz ağaç türleri ile de ilintilidir. Her kültürde farklılaşan kutsal ağaç türleri coğrafyalara göre farklılık göstermektedir. Avrupa'da meşe, Anadolu'da zeytin, defne ve selvi, Orta Doğu'da palmiye ve hurma, Orta Asya'da ise kayın ve ardıç ağaçlarının kutsal ağaçlar olarak tanımlandığını görmekteyiz (Kılıç, 2011: 103).

Yer altı ve yer üstü ile kurulan bir bağlantı ve iletişim olarak da görebileceğimiz hayat ağacını dini inanışlarda, mitolojilerde, süslemelerde, logolarda, armalarda ve daha birçok alanda görmemiz mümkündür. Bu açıdan değerlendirildiğinde, hayat ağacı; kökleri, gövdesi ve dalları ile kozmik düzenler arasında bir iletişime de tanıklık etmektedir (Ergun, 2004:145'den Aktr. Gürleyen, 2013:130). Daha öncesinde de bahsedildiği üzere hayat ağacı; kutsal ağaç, evren ağacı, dünya ağacı gibi söylemlerinin yanında kozmik ağaç olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu farklı söylemlerin en önemli sebebi ağaç kültürünün farklı toplumlar tarafından benimsenmesi ve her toplum için birbirinden farklı anlamları barındırmasından kaynaklanmaktadır. Kozmik ağaç dünyanın kutsallığını, doğurganlığını, sürekliliğini, yaradılışı, sırta ermeyi, verimliliği ve ölümsüzlüğü anlamsal olarak kendisinde barındırarak geniş anlamda hayata dair her şeyin bir ifadesi olarak değerlendirmek mümkündür (Belli, 1982'den Aktr. Dumlu, 2020:4).

Hayat ağacına dair söylenen bir diğer isimde cennet ağacı veya bilgi ağacıdır. Hayat ağacının önemi bir anlamda dünyanın merkezinde yer aldığı düşüncesiyle şekillenir. Yer altına uzanan kökleri ve gökyüzüne uzanan dalları ile iki dünya arasında bir köprü olarak düşünülen ağaçların kışın dökülen, yazın ise yeşeren yaprakları insanlar tarafından kutsal kabul edilmiştir. Her mevsim yeşil olan ağaçlar, ölümsüzlüğü ve kutsallığı sembolize etmektedir. Hayat ağacının en önemli özelliği olan üç kozmik alan olarak yeraltı, yeryüzü ve gökyüzünü birbirine bağlamasıdır.

Süsleme sanatlarının birçok alanında hayat ağacı motifi yaygın olarak kullanılmıştır. Hayat ağacının özellikle yaşama dair unsurların bir sembolü olması durumu onun süsleme sanatları açısından vazgeçilmez bir bezeme ögesi olarak kullanılmasını sağlamıştır. Hayat ağacı süsleme sanatları kapsamında çini, ahşap ve taş uygulamalarında yaygın olarak kullanılmıştır.

Tasarım alanında; genel bir yaklaşımla hayat ağacı biçimsel olarak kök, gövde, dal ve meyvelerden oluşmaktadır. Tasarımlarda hayat ağacının bölümleri tasarımın türüne ve tasarımcının hayal gücüne göre şekillenmektedir. Bazen kök kısmı çok kısa, bazen de hiç yoktur. Dallar, natüralist tarzdaki eserlerde iri ve doğal, stilize ve soyut eserlerde ince bir dal halini almaktadır. Ağaç dalları kıvrımlı, simetrik, yukarı/aşağı yönde veya farklı motiflerle oluşturulmuş biçimdedir. Meyve motifleri de inanç ve coğrafi özelliklere göre elma, nar, şeftali gibi çeşitlenmektedir. Diğer ağaçlar servi, palmet, söğüt, kavak, nar gibi ağaçlardır. Bazen tasarımlarda meyve motiflerine yer verilmemekte bazen de meyve motifinin yerini çiçek motifleri almaktadır. Tasarımlarda hayat ağacı çeşitli hayvan ve insan figürleri ile de kullanılmaktadır. Ayrıca hayat ağacı kompozisyonları, simetrik, asimetrik, raportlu, serbest, köşe göbek, sonsuzluk prensibinde vb. türde çeşitlilik göstermektedir. Hayat ağacı motifinin olduğu sanat yapıtları tüm bu özellikler dikkate alınarak incelendiğinde; tasarım ilkelerinin ve kompozisyon türlerinin çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Bu kapsamda hayat ağacı biçimsel olarak incelendiğinde; tek kollu, yedi, dokuz, on iki kollu, dilimli şekilde, tek olarak ve başak motiflerle beraber kullanılarak farklı süsleme formlarıyla karşımıza çıkmaktadır. Bazen natüralist tarzda bazen stilize edilmiş şekilde hayat ağacı süslemeleri görülmektedir. Tasarımlarda bu tercihlerin yapılmasının sebebi dönemsel, anlamsal ve coğrafi özelliklerle de ilgili olmaktadır. Bazı tasarımlarda hayat ağacı temel motif, bazı tasarımlarda ise hayat ağacı yardımcı motif olmuştur (Pala Yavuzyiğit, 2021: 57-60).

3.2. Hayat Ağacı İmgesinin Baskiresimde Yeniden Yorumlanması

Ağaç, birçok sanatçının ilham aldığı imgelerden biridir. Doğanın ayrılmaz bir parçası olan ağaçlar yalnızca tarihler boyunca taşıdığı anlamların yanında estetik görünüşleri sebebiyle de sanatçıların ilgisini çekmektedir. Her biri benzersiz ve doğal fiziksel görünüşleri ile sanatçıların düş dünyalarında uçsuz bucaksız bir kaynak görevi görürler. Erken dönem topluluklarına bakıldığında insanoğlunun kutsal olarak kabul ettiği değerleri hayatının her alanında görmek istemiş ve bunları ölümsüz kılmak amacıyla karşılaşabilecekleri çeşitli sanat eserlerine motifsel biçimde işlemişlerdir (Dumlu, 2020:11). Bu bağlamda, insanoğlu için oldukça önemli bir yere sahip olan hayat ağacı teması günümüz sanatında bir ilham kaynağı olarak sanatçılar tarafından kullanılmaya geçmişten günümüze devam etmektedir. Günümüz farklı sanatsal üretim pratiklerine sahip olan sanatçılar kendi özgün ifade olanaklarına göre hayat ağacı temasını çağdaş sanat anlayışı içerisinde yorumlamaktadırlar. Bu anlamda çağdaş sanatta, sanatçıların kullandıkları çeşitli malzemelerin nasıl eserleri oluşturduğuna, yapıtaki anlamı nasıl desteklediğine, fikrin malzeme ile izleyici/alımlayıcıya nasıl ulaştığına yönelik çözümlenmeler, farklı sanatçıların yapıtlarından okumalarla açıklanabilir (Çevik ve Bingöl, 2019: 75).

Şekil 11. M.C. Escher, Tree, woodcut print, 1919.

Kaynak: Ferrebee, 2014.

Şekil 12. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Hayat Ağacı, Kumaş Üzerine Baskı, Yazma.

Kaynak: <https://www.nisartgallery.com>

Hollandalı grafik sanatçısı M.C. Escher, estetik veya matematiksel kavramların paradoksal yan yana gelişini ve etkileşimini resmettiği çalışmalarıyla tanınmaktadır. Şekil 11’de yer alan eser sanatçının erken dönem ağaç baskı çalışmalarından birisidir. Ağaçlar yaşamı, bilimi ve hatta tüm evreni temsil eder. Büyük ağacın önünde diz çöken figür Birinci Dünya Savaşı henüz sona ermesinin ardından insanlığın üzerindeki karanlığı, savaşın ve sanatçının mutsuz gençliğini yansıtmaktadır (Ferrebee, 2014). Önde gelen Türk ressamı, şairi ve baskı sanatçısı Bedri Rahmi Eyüboğlu, Hayat Ağacı motifini hem resim hem de baskiresim çalışmalarında sık sık kullanmıştır. Eyüboğlu'nun baskıları, hayatın canlılığını ve birbirine bağlılığını yakalayan, soyutlama ve sembolizminin bir karışımını sunar. Şekil 12’de kumaş üzerine baskısını yaptığı eseri hayat ağacı imgesinin çok renkli baskı yorumudur.

Araştırmancının bu bölümü, hayat ağacı imgesinin akademisyen/sanatçı Zeliha Kayahan tarafından çağdaş uygulama alanları ile yeniden yorumladığı *Hayat Ağacı Serisi (2021)* üzerinedir. Çalışmalarında, resim ve baskiresim birlikteliğini sıklıkla kullanan sanatçı B, baskiresim alanında gravür, linol ve ağaç baskı üzerine

çalışmalar yapmaktadır. Bunların dışında çağdaş baskı yöntemlerini de yakından takip eden sanatçı, deneysel sanat anlayışının spontan yaratım süreçlerini benimsemektedir. Serinin genelinde tasarımsal olarak soyut biçimlerin hayat ağacı imgesi ile bulunduğu çok renkli bir anlatım dili göze çarpmaktadır. Farklı tekniklerin birlikteliğinden faydalanan sanatçının bu serisinde, baskiresim temeli üzerine kolaj ve elle müdahale uygulamaları ile çeşitli boya ve kazıma uçlarının birlikte kullanımını görmek mümkündür.

Baskiresim; ağaç, taş, linol, ipek veya metal gibi çeşitli malzemeler kullanılarak, doğrudan veya kalıplar yoluyla kâğıda veya benzeri malzemeler üzerine basılan resimlere verilen genel bir tanımlamadır (Grabowski ve Fick, 2012: 8). Teknolojide görülen hızlı değişimlerin baskı sanatlarında oluşturduğu etki geleneksel baskı teknikleri üzerinde değişime yol açmış ve yeni çalışmalar, arayışlar, farklı disiplinlerin bir arada kullanılması, büyük boyutlu eserler baskiresme başka bir ivme getirmiş ve onun mevcut sınırlarını genişletmiştir (Yıldız ve Aslan, 2019: 3161). Sanat tarihinde birçok ressamın baskiresmin teknik ve olanaklarından faydalanarak özgün eserler ürettiği bilinmektedir.

Kayahan'ın çalışmalarında kullandığı bir diğer teknik olarak kolaj, dönemsel olarak 20. yüzyılda ilk defa Kübistler tarafından uygulanmış bir tekniğin genel adıdır. Sonrasında farklı sanatçıların kullanımı ile yaygınlaşan ve kullanım alanı genişleyen bu uygulama çok farklı malzemenin bir arada kullanımına olanak sağlar. Bu durum sanatçının üretim anlayışında yerleşik bir bakış açısına sahip olduğu özgün üretim sınırlarını genişletmiş ve sanatçıya düşündüğünü uygulama bakımından bir özgürlük alanı da sunmuştur (Kayahan ve Çevik, 2023: 330).

“Kolaj: elde mevcut her türlü organik, ya da inorganik hazır materyalin, basılı, çizili ve fotografik malzemenin (imaj), önceden bilinen hayat bağlamından koparılıp alınarak, yeni bir bağlama hizmet edecek doğrultuda, yeni bir kurgusalılık kaygısıyla bir yüzey üzerine yapıştırılarak elde edildiği söylenebilir. Bu yöntem aracılığıyla

kendileri tek başlarına sanatsal içerik ve nitelikte olmayan imajlar yeni bir anlamı doğuracak, ya da daha önceden üretilmiş anlamı yadsıyacak biçimde düzenlenerek, sanat yapıtını oluşturan elemanlar haline gelirler. Bu süreçte eylem sadece biçimsel bir kurgulama olarak kalmaz; sezginin eşliğinde sanatçı deneyselliğe açılırken, us- düşünce dolayımından geçen kavram da, yaratıcı eylemin anlam bağıını kurarak yapıtın varoluşsal inandırıcılığına katılır” (Ergün, 2012: 5).

Şekil 13-14. Zeliha Kayahan, Hayat Ağacı Serisi, Karışık Teknik, 2021
Kaynakça. Sanatçının Arşivi

Pazarlıoğlu Bingöl ve Çevik'e (2020: 603-604) göre; kolaj çalışması sabır, dikkat, düşünce ve duygu gerektirir. Kolaj uygulamaları, sanatçının elinden çıktıktan sonra izleyicilerin duygu ve düşünceleri ile başkalaşıma da uğrayabilen bir yapıya sahiptir. Kolaja dair bu özellikler kapsamında, Kayahan'ın Hayat Ağacı Serisinde bu tekniğin kullanılması kompozisyonlarda çeşitliliği sağlamaktadır. Kayahan'ın *Hayat Ağacı Serisi*, baskiresmin çoğaltılabilirliği ve kolajın anlamsal bağlam kurmadaki gücü ile sanatçının kendi özgün üslubunun birlikteliğinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Şekil 13 ve 14'te farklı iki hayat ağacı imgesi dikkat çekmektedir. Bu hayat ağacı imgeleri linol baskı yöntemiyle uygulanmıştır. Linol baskı, linol adı verilen yer muşambası kullanılarak yapılan bir yüksek baskı sanatı yöntemidir (Çakıroğlu, 2015). Şekil 13'de arka planda baskın bir lacivert renk gözlenmektedir. İnce beyaz çizgiler ile oluşturulmuş bu kompozisyonda, dalga etkisi hayat ağacı imgesinin ön plana yerleştirilmesiyle ikinci planda kalmıştır. Alt kısımda yer alan bordo renkli şerit kısım ise tasarımın estetik dengesinin sağlaması için kompozisyonun alt kısmına yerleştirilmiştir. Şekil 14'de yer alan çalışma kompozisyon bakımından daha yalın bir arka plana sahiptir. Kırmızı alan içerisindeki ağaç gölgeleri ana ağaç imgesinin ardında kalmaktadır ve izleyicide birden fazla katmana sahip bir kompozisyon algısı oluşturmaktadır. Genelde beyaz zemin üzerine çalışılan eserlerde özellikle kırmızı, bordo, mavi ve lacivert ağırlıklı renkler kullanılmıştır. Doğayla iç içe ve bir bütün olmayı simgeleştirmek amacı ile Kayahan'ın, oluşturduğu Hayat Ağacı Serisi'nin tamamında ortaya konulan kompozisyonlarda hayat ağacı imgesinin kullanımı ile zamanın ötesine geçebilmeyi işaret eden bir kültürel belleğe gönderme yapılmaktadır.

Şekil 15-16. Zeliha Kayahan, Hayat Ağacı Serisi, Karışık Teknik, 2021
Kaynakça. Sanatçının Arşivi

Linol baskının en büyük avantajlarından birisi de baskı işleminin makine ile yapılmasının yanı sıra el ile de basımın mümkün olmasıdır. Bu durum farklı işleme tabi olmuş tasarımsal yüzeylere linol baskının uygulanabilirliğini sağlamaktadır. Genel bir açıklama ile bu durum tasarımdaki kontrol edilebilirliği artırmasının yanı sıra kompozisyonun katmanlar halinde oluşturulmasına da olanak tanımaktadır. Şekil 15 ve 16'da yer alan renk uygulamalarının ve belirli bir tasarımın yapılmış olduğu zeminlerin üzerine uygulanan linol baskıyı görmek mümkündür. Bu durum baskı ile oluşturulan katmanlı yapının üzerine bir diğer katman olarak elle müdahale edilmesine de olanak tanımaktadır.

Şekil 17-18. Zeliha Kayahan, Hayat Ağacı Serisi, Karışık Teknik, 2021
Kaynakça. Sanatçının Arşivi

Geleneksel anlamda baskiresim uygulamalarında matbaa mürekkebinin kullanımının belli kuralları bulunmaktadır. Yoğun boya kullanımının tercih edilmemesi hem biçim bozma hem de baskı kalitesinin artırılması için önemli bir

ayrındır. Ancak Kayahan bu serisinde baskiresmi resimsel bir yönelimle ele almaktadır. Kolaj ve elle müdahale ile sınırlarını genişlettiği Şekil 13-15-16-17-18’da yoğun matbaa mürekkebi kullanımı dikkat çekmektedir. Bu durum farklı renkteki yüzeyler üzerine uygulanan linol baskıların daha görünür olmasını sağlamakta ve bir anlamda resimsel etkiyi de artırmaktadır. Şekil 17 ve 18’da mavi zemin üzerine uygulanan bordo ağaç baskıları yoğun boya içermektedir. Sanatçı ağacın dallarında yıldız ile yapmış olduğu müdahale ile de görsel etkinin artmasını amaçlamaktadır.

Sanatçı Zeliha Kayahan, ağacın yaşam, büyüme ve yenilenme döngüleriyle bağlantısı üzerinden gerçekleştirdiği bu seride, varoluşun kalıcı doğasının sürekli evrimini aktarmak için hayat ağacı imgesini merkezine almıştır. Ağacın dallanan yapısı, tüm yaşam biçimlerinin girift bir şekilde bağlantılı olduğu fikrini sembolize eder. Sanatçının eserlerindeki ağaç görüntüsü, bolluk, uyum ve birbirine bağlı yaşam destek sistemleri ağını çağrıştırabilir. Hayat ağacının kültürel anlamlarından aldığı destekle, geçmiş ve bugün ile bir bağlantı kurmayı hedeflemektedir. Bu bağlantıyı renk ve kompozisyon ile desteklemiş geometrik alanların birlikteliğini ağaç imgesinin organik yapısı ile dengelemiştir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Dünya kültürlerinin inanç ve düşünce sistemlerine bakıldığında hayat ağacı imgesinin, türeyiş ya da yaratılış ile bağlantılı olduğu görülmektedir. İnsanlık tarihi kadar eski olan süreçten günümüze gelinceye kadar tüm toplumlar ağaç ve onun temsil ettiği kavramlara zengin anlamlar yüklemişlerdir. Bu durum ağaç kavramını genel anlamdan özelleştirerek hayat ağacı kavramının ortaya çıkışını sağlamıştır. Genel bir değerlendirme ile hayat ağacı kavramı kültürel, sembolik, dinsel, düşünsel, mitolojik vb. şekillerde ortaya konulmasının yanı sıra farklı sanat dalları üzerinden sanatçılar tarafından sıklıkla yorumlanmaktadır.

Bu açıdan değerlendirildiğinde insanoğlunun zaman ve mekândan bağımsız olarak yaşamının her alanında kayda değer ölçüde öneme sahip olduğu görülen hayat ağacı temasının sanatsal pratiklerde kullanılması bir anlamda insanoğluna yaşam kaynağı olan doğanın korunup geliştirilmesine ve kaynaklarının nitelikli kullanımının önemine dair bir farkındalık yaratma açısından etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca kültürel öğelerin korunup yaşatılması kapsamında kültürel mirasın bilinirliğinin artırılması ana temasına odaklanan özgün sanatsal üretimler aracılığı ile gelecek nesillere iletilmesi söz konusu olacaktır.

Hayat Ağacı imgesi, tüm canlı varlıkların birbirine bağıllığının ve zaman içindeki evriminin sembolik bir temsilidir. Genellikle dalları, kökleri ve ona bağlı çeşitli organizmaları olan bir ağaç olarak tasvir edilir. Hayat Ağacı kavramının farklı kültürlerde mitoloji, din ve felsefede derin kökleri vardır. Genel olarak, Hayat Ağacı imgesi, tüm canlı varlıkların birbirine bağıllığını temsil eden derin bir sembolik öneme sahiptir ve baskiresimle bütünleşmesi, sanatçıların bu güçlü sembolizmi baskılar aracılığıyla başkalarıyla paylaşmalarına olanak tanır.

Bu çalışma hayat ağacı temasını odağına alarak “Hayat Ağacı Serisi” isimli çalışmaları üreten Zeliha Kayahan’ın özgün baskiresim çalışmalarına yer vermektedir. Eserlerinde, hem bireyleri hem de toplumları kapsayan kültür, bellek ve hafıza kavramları merkezde bulunmaktadır. Sanatçının bu genel tutumu aracılığı ile baskiresim, kolaj, elle müdahale gibi farklı uygulama alanları ile özgün üretimler ortaya koymaktadır. Hayat ağacı imgesinin anlam, kavram, yorum bağlamında geçmiş dönem kullanımlarının incelendiği ve sonrasında Kayahan’ın sanatsal uygulamaları ile sonuçlandırılan bu araştırma hem kültür aktarımında hem de gelecekte bu konu ile ilgili olarak araştırma ve sanatsal uygulama yapacak bireylere kaynak olabileceği düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Makale tek yazarlıdır. Makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek/Finansman Bilgileri:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırma için etik kurul kararı ihtiyacı bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Çağdaş, Ö. (2011). *İslam Öncesi Türk Dönemi Orta Asya Kaya Resimlerinde Kullanılan Ana Motifler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Çakıroğlu, L. (2015). *Özgün Baskı Ve Tekstil Uygulamaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, S.(2007). *İslâm Öncesi Türk Sanatında Bazı Hayvansal ve Bitkisel Kültür Öğeleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çerçive, E. (2017). *Anadolu Selçuklu Devleti Mimarisinde Kullanılan Bitkisel Ve Geometrik Motiflerin (Hayat Ağacı ve Yıldız Motifi) Haliya Yansıması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta.
- Çetin, S. (2012). *Anadolu Selçuklu Dönemi (Geometrik Yıldız Hayat Ağacı, Nar ve Rumi) Motiflerinin Heykel Sanatı Bağlamında Yorumlanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Kayseri.

- Çevik, N. ve Bingöl, M. (2019). "Çağdaş Sanatta Malzemenin Değişen Rolü" 2nd International Congress On New Horizons in Education and Social Sciences. 18-19 Haziran, İstanbul.
- Çoruhlu, Y. (2002). *Türk Mitolojisinin Anahatları*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Dumlu, Y. (2020). *Hayat Ağacı Sembolünün Seramik Form ve Yüzeylerde Yorumu*. Yayınlanmamış yüksek lisans sanat çalışması raporu, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Erbek, M. (2002). *Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ergün, C. (2014). "Temel Sanat Eğitiminde Ve Çağdaş Sanatta Kolaj-Fotomontaj." *Sanat – Tasarım Dergisi*, 1 (3) : 5-19.
- Esin, E. (2004). *Türk Sanatında İkonografik Motifler*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Ferrebee, W. (2014). Two Woodcuts of Trees by M.C. Escher, <https://ferrebeekeeper.wordpress.com/2014/04/09/two-woodcuts-of-trees-by-m-c-escher/>, Erişim Tarihi: 16.07.223.
- Görgünay, N. (2002). *Oğuz Damgaları ve Göktürk Harflerinin El Sanatlarımızdaki İzleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Grabowski, B., ve Fick, B. (2012). *Baskı resim/Kapsamlı materyaller ve teknik rehberi*. (S. Atay Eskier ve A. Tunç, Çev.). İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Gürleyen, M. D. (2013). *Şaman Kültürünün Anadolu Türk Tekstiline Yansıması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Kayahan, Z. ve Çevik, N. (2023). "Kolaj Tekniğine Çağdaş Bir Yaklaşım ile Christine Kim Örneği" Uluslararası Topkapı Kongresi, 15-16 Mart, İstanbul.
- Kılıç, E. (2011). *Hayat Ağacı Sembolizmi Ve Tekstil Baskıcılığındaki Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.

- Kılıç, Y. ve Eser, E. (2017). "Eskiçağ Toplularının Mitolojisinde Ölümsüzlük Arayışı (Ölümsüzlük Sembolü Olarak Bazı Bitki, Su ve Hayvanlar)." Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, IV (XIII): 122-156.
- Kuban, D. (1999). *Divriği Mucizesi Selçuklular Çağında İslam Bezeme Sanatı Üzerine Bir Deneme*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Özkul, K. (2019). *Hayat Ağacı Temalı Çini Pano*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pala Yavuzyiğit, Z. (2021). *Anadolu Coğrafyasında "Hayat Ağacı" Motifi, Tasarım Özellikleri Ve Özgün Yorumlamalar*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Papagan, F. (2018). *Anadolu Selçuklu Dönemi Süslemelerinin Günümüz Resim ve Seramik Sanatı Bağlamında Yorumlanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Pazarlıoğlu Bingöl, M. ve Çevik, N. (2020). "Çağdaş Sanatta Bir İfade Unsuru Olarak Kolaj Üzerine Bireysel Söylemler." Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , (36) , 599-637.
- Savaş, F. (2013). *Türkiye'de Çağdaş Karo Tasarımında Geleneksel Motiflerin Kullanımı ve Örnek Uygulamalar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Uludağ, F. M.(2017). *Türk Mitolojisinde Hayat Ağacının (Kayın Ağacı) Çağdaş Seramik Sanatında Figüratif Yorumu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, E. M. ve Aslan, M. (2019). "Disiplinlerarası Etkileşimlerin Baskiresim Sanatına Yansımaları." Journal of Social and Humanities Sciences Research, 6 (43): 3153-3161.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

When we look at the history of humanity, we see that the tree image, which is a basic belief and culture element, is given great importance. It can be thought that this situation enables the tree of life image to turn into a cult motif in almost every society. As an expression of the cultural infrastructure created by human beings, it is possible to reach ancient information about the tree of life in fields such as epic, legend and mythology. Values that are accepted as sacred have a special importance for humanity as a result of the deep meanings they contain. In this context, the theme of the tree of life, which has a very important place for human beings, continues to be used by artists as a source of inspiration in today's art. Trees, which are an integral part of nature, attract the attention of artists not only because of their meanings throughout history, but also because of their aesthetic appearance. With their unique and natural physical appearances, they serve as an immense source in the dream worlds of artists. Today, artists who have different artistic production practices interpret the tree of life theme in their original works according to their own unique expression possibilities.

Method

The conceptual framework of this study, which focuses on the tree of life theme, has been created by the literature review method. After the works examined and analyzed, the research was concluded with original artistic applications.

Findings (results)

Within the scope of the research, the productions of the tree of life image from the past to the present, which were realized with different disciplines and materials, were examined and a visual and intellectual ground for the image was created. Our world is full of cultural diversity adorned with traditional arts and motifs that mediate them. These cultures aim to promote their own cultural identities with the creation of various motifs that transform into sound, color and form in order to survive. From the most primitive societies to the most advanced societies, the history of art in the history of the world is full of a rich range of motifs. Each motif, which reveals the creative and artistic side of humanity, has been accepted as a communication tool and has been given rich meanings.

It is possible to see the tree of life, which we can see as a connection and communication with the underground and aboveground, in religious beliefs, mythologies, decorations, logos, coats of arms and many more. As mentioned

before, the tree of life; In addition to discourses such as the sacred tree, the tree of the universe, the tree of the world, it also appears as a cosmic tree.

We see that the sacred trees are oak trees in Europe, olive, laurel and cypress trees in Anatolia, palm and date palm trees in the Middle East, and beech and juniper trees in Central Asia. The tree of life motif has been widely used in many areas of ornamental arts. The fact that the tree of life is a symbol of life-related elements has enabled it to be used as an indispensable decoration element in terms of decorative arts. The tree of life has been widely used in tile, wood and stone applications within the scope of decorative arts.

In the context of transferring the tree of life to the present day, it is devoted to the original printmaking works of academician/artist Zeliha Kayahan. Kayahan places the concepts of culture, memory and memory, which cover both individuals and societies, at the center of his productions in general. Within the scope of his original applications, he created the tree of life image, which he primarily took at the center of his works, through simple compositions. The artist, who uses many practical practices such as printmaking, collage, and manual intervention in his works, interpreted his emotional and intellectual world through the image of the tree of life. Throughout the series, a multi-colored expression in which abstract forms meet with the tree of life image stands out.

Conclusion and Discussion

When we look at the belief and thought systems of world cultures, it is seen that the tree of life image is related to descent or creation. From the process as old as the history of humanity to the present day, all societies have attributed rich meanings to the tree and the concepts it represents. This situation has led to the emergence of the concept of tree of life by privatizing the concept of tree from a general meaning. With a general evaluation, the concept of the Tree of Life can be cultural, symbolic, religious, intellectual, mythological, etc. In addition to being presented in different forms, it is frequently interpreted by artists through different branches of art. Based on the idea of carrying cultural values to the future; The series revealed by Zeliha Kayahan within the scope of the "Tree of Life" image; Beyond being original in terms of composition, material and technique choices, it can be inspiring for future studies from different disciplines that focus on the tree of life image.